

Tea Brešan

Osnovna šola Deskle

OBJEM, NACIONALNI MESEC SKUPNEGA BRANJA IN SPODBUJANJE BRANJA V 4. RAZREDU

OBJEM: National Month of Reading Together and Reading Promotion in Grade 4

IZVLEČEK

Spodbujanje otrok k branju je pomembna in odgovorna naloga odraslih. Sprašujemo se, kako spodbujati motiviranost za branje v današnji družbi. Me učiteljice pa še, kako v šoli spodbujati k branju različnih vrst besedil in hkrati razumeti prebrano. V zadnjem času opažamo drugačne bralne navade učencev in zato je toliko pomembnejše načrtno uvajanje dejavnosti, ki razvijajo bralno pismenost, predvsem na razredni stopnji. Vloga učitelja je opismeniti učence in v njih spodbuditi željo po ponovitvi bralne izkušnje, kar lahko realiziramo pri vseh predmetih. Pri sodelovanju v projektu OBJEM smo iskali didaktične pristope, ki spodbujajo motiviranost za branje in posledično vplivajo na razumevanje prebranega. Dodatna spodbuda k motiviranosti za branje je sodelovanje pri Nacionalnem mesecu skupnega branja (NMSB). Tako lahko pri učencih spodbudimo prepričanje, da je branje lahko tudi sproščujoča in prijetna dejavnost. Prek različnih aktivnosti učenci dobijo občutek pripadnosti, da pozitivnega učinka vsakodnevnega 10-minutnega branja niti ne omenjam.

Ključne besede: učenje branja, Nacionalni mesec skupnega branja, spodbujanje motiviranosti za branje, 4. razred

ABSTRACT

Adults play a crucial role and bear the responsibility of encouraging children to read. Adults wonder how to foster reading motivation in today's world. Teachers also wonder how to encourage children to read different types of texts at school and, at the same time, to understand what they read. We have recently noted a shift in pupils' reading habits, which makes it all the more important to introduce activities that foster reading literacy in a systematic manner, especially at the primary level. The teacher's responsibility is to provide pupils with literacy skills and the motivation to repeat the reading experience in all subjects. Throughout the OBJEM project, we investigated didactic approaches that increase motivation to read and, as a result, enhance reading comprehension. Participation in the National Month of Reading Together provides an additional stimulus to encourage reading. In this way, we can persuade pupils that reading can be relaxing and enjoyable, too. Through various activities, pupils gain a sense of belonging, not to mention the benefits of reading for 10 minutes daily.

Keywords: learning to read, National Month of Reading Together, reading motivation, 4th grade

UČENJE BRANJA

V svojem poklicu smo, še posebej na razredni stopnji, večkrat priča trenutkom, ko učenec doživi »aha« trenutek, ko branje steče. Kako ponosni so nase. In upravičeno, kajti učenje branja je zahteven in dolgotrajen proces, poln ovir. Če se kje izkaže stari pregovor, da se na napakah učimo, je to zagotovo pri učenju branja. Odrasli bralci včasih spregledamo občutke, ki jih za bralca s slabšo bralno tehniko predstavlja nenehno spotikanje ob zveze črk, ki ne dajo smiselne besede. Pozabili smo, kako naporno je lahko tako branje, pa vendar moramo začeti vedno znova.

»Za branje je potrebna motivacija.« A kaj je motivacija za bralce s slabšo tehniko branja? Kako bodo uživali v sporočilu prebranega, ko pa se komaj prebijajo skozi povedi? Cilj v učnem načrtu za slovenščino je spodbujanje motiviranosti za branje, saj je razvoj bralne pismenosti pomemben za nadaljnje šolanje. V šoli iščemo pristope, ki bodo spodbujali motiviranost za branje, saj je to za življenje ena

ključnih zmožnosti, da prebrano razumemo in kritično vrednotimo.

»Treba je vztrajati.« Poskusimo nekoliko drugače: ponudimo učencu eno besedilo, ki ga bere dlje časa. Besedilo naj bo krajše, strukturirano in jasno zapisano. Po branju si vedno vzemimo čas za pogovor, da se lahko učenec odzove na prebrano. Vsak napredek je pri tem pomemben. Ob spodbudi in kakovostni povratni informaciji učitelja bo učenec prepoznal svoj napredek. Tako bo s pozornosti na »kako berem«, pozornost preusmeril na »kaj bere«. Počasi se nato lahko stopnjuje zahtevnost besedila.

Pri spremljanju napredka je učinkovito uporabiti snemalnik in učenca med branjem posneti, ob koncu pa mu posnetek predvajati. Naj se posluša in sam (ob vnaprej oblikovanih kriterijih) pove, kaj meni o svojem branju. Odzivi učencev so različni: »Učiteljica, če ne bi videl, da ste me snemali, ne bi verjel, da sem to jaz.« Posnetek služi za primerjavo v napredku branja, naj sam sliši napredek pri branju. To je oprijemljiv dokaz dela, ki mu bo dal samozavest in zagon.

SPODBUJANJE BRANJA V 4. RAZREDU Z NMSB

V današnji družbi se spodbuja branje krajših besedil ali pa branje po delih. Tudi odrasli ne berejo več tako celostno kot nekoč. Preberemo samo tisto, kar nas zanima, besedila preletimo, objave na socialnih omrežjih preberemo, ker so kratke, ko pa je neka objava daljša, preberemo prvih nekaj vrstic in za vsak primer še zadnji dve. Obdaja nas toliko informacij, da »resnično ni treba znati vsega na pamet, saj lahko dobiš na internetu«. A na internetu je poplava informacij in treba je kritično brati, da se prebiješ skozi vso navlako.

Zato je pomembno, da na začetku sprejememo mlade bralce take, kot so. Na naši šoli že nekaj let izvajamo mesec skupnega branja, ko pri vsaki uri slovenščine prvih deset minut namenimo tihemu branju. Sama sem sprva zahtevala, da so mi učenci obnavljali prebrano. A kaj sem s tem dosegla? Le to, da so se še bolj zaprli vase. Zdaj tega ne zahtevam več. Niti ne zahtevam, da berejo dolga besedila. V resnici jim prepustim izbiro. Ta mesec je tudi moj mesec branja. To pomeni, da si tudi jaz vzamem deset minut branja. Pa ne gre samo za to, da resnično rada berem, čeprav resnično rada berem. Gre tudi za zgled. Če učiteljica bere, berejo tudi učenci. Na voljo imajo knjige iz šolske knjižnice, ki jih izbereva skupaj s knjižničarko, članke iz revij, knjige od doma, lahko berejo odlomke v berilu. Berejo knjigo za domače branje. Zakaj pa ne? Edina naloga, ki jo imajo po branju, je, da ob koncu prebranega napišejo avtorja, naslov dela in pri tem posebej označijo, ali gre za pesem ali članek iz revije. Te podatke napišejo na poseben listek, ki ga potem prilepijo na motiv v razredu. Tako oblikujemo skupno sliko, ki nastaja ves mesec. Vsako leto je drugačna. Letos je bila to jablana, ki je bogato obrodila, kaj bo junija, bomo šele videli. Učenci so si predstavili prebrane knjige in drug drugega navduševali za branje. Tako so vrstniško izmenjali svoje izkušnje o prebranih knjigah in izmenjali mnenja o njih.

Na šoli aktivnost desetminutnega branja izvajamo dvakrat letno – septembra, ko poteka Nacionalni mesec skupnega branja, in junija.

Pri izbiri besedil prepustim odločitve učencem, tako lahko sami izbirajo različno bralno gradivo, s čimer spodbujamo interes za branje različnih besedil. Nekateri si izberejo preprosta besedila. Imela sem nekaj primerov, ko so brali besedila, primerna za 1. razred. Je res smiselno, da berejo pravljice, ki so jih slišali že večkrat? Da, smiselno je, saj jih zdaj doživljajo drugače, upošteva druge okoliščine. Naj se za trenutek ustavim in vprašam: Kaj je smisel te aktivnosti? Da beremo skupaj, da se o prebranem pogovarjamo, da izražajo občutja o prebranem, da vztrajajo pri branju in spremljajo svoj dosežek pri branju ter načrtujejo izboljšave. Da z aktivnostjo branja tvorimo skupino. Torej če je moj cilj, da učenci berejo, je odločitev, kaj bodo brali, res odvisna od njih.

Danes je vpliv vrstnikov v določenem obdobju odraščanja pomembnejši kot vpliv staršev. Ko torej sedimo v razredu, vsak s svojim besedilom pred sabo, bralci s slabšo tehniko branja težje segajo po najtanjših knjigah. Raje bodo izbrali debelejša, kajti pred vrstniki nihče ne želi pokazati svoje šibkosti. In prav ta vidik me je spodbudil, da sem nehala preverjati obnovo prebranega. Veliko delamo z besedili, iščemo podatke, označujemo ključne besede, glasno beremo, tvorimo besedila po vzorcih ipd. A kar se tiče skupnega branja, je moj cilj, da jim branje približam, da ga doživijo kot nekaj lepega, zanimivega, prijetnega. Rada jih spodbujam, da berejo, kar jim je blizu, kar jih zanima. Če so to pravljice, pa naj bo tako.

Dejstvo, da na šoli že več let izvajamo NMSB, je pripomoglo k temu, da so učenci, ko jim aktivnost napovemo, na to pripravljeni. Če se je na začetku dogajalo, da jih velika večina ni imela s seboj knjig, je danes to manjšina. Poleg tega jih ni sram stopiti do police in si izbrati eno od knjig, ki jim jo je izbrala knjižničarka ali učiteljica. Prav tako se ne branijo poezije. Radi imajo tudi stripe, ki jim namenjam premalo pozornosti.

OBJEM IN IDEJE ZA SPODBUJANJE BRANJA MED LETOM

Projekt OBJEM mi je dal nekaj idej. V njegovem okviru sem spoznala načine, kako načrtno vplesti gradnike bralne pismenosti v svoje poučevanje. Skrbim, da so učenci tisti, ki so bolj aktivni, da se z branjem ukvarjamo tudi pri matematiki in likovni umetnosti, s termini, razlagami in utemeljitvami bogatimo besedišče, tvorimo smiselna besedila. Med poukom pri različnih predmetih beremo neumetnostna in/ali neumetnostna besedila. Učenci po prebranem besedilu odgovarjajo na vprašanja ali izvajajo druge aktivnosti. Poleg glasnega ali poltihega branja je poudarek na branju z razumevanjem. Po prebranem besedilu izvedemo dejavnost »preberi, poišči in odgovori«. Ko veliko bereš, si širiš besedišče. Ko izražaš svoje mnenje, prav tako. Zato je eno mojih najljubših vprašanj v razredu »Zakaj?«. »Ali sta bila sogovorca vljudna? Zakaj da? Zakaj ne?« »Kdo te uganke ne bi mogel rešiti? Zakaj?« »Kako bi se lotili reševanja tega problema? Zakaj ravno tako?« S takimi vprašanji učence med poukom spodbujam k razmišljanju in izražanju svojega mnenja.

Kaj še počnem, da spodbujam motiviranost za branje? V začetku šolskega leta obiščemo knjižnici – šolsko in mestno. Vrstniki si tu izmenjajo izkušnje o obiskovanju knjižnice in kako se kaj znajdejo pri iskanju gradiva. Seveda se vnaprej dogovorim s knjižničarkami, da so za učence pripravljeni sezname zanimivih knjig, razstava novosti, tudi vpisnice, in seveda kupček knjig za eko bralno značko. Pri bralni znački namesto »navadne« zgodbe, preberejo eno zgodbo ali knjigo, ki govori o okoljevarstvenih dejavnostih, o vplivu človeka na okolje. Preberejo in predstavijo tudi eko članek. Učenci so tako v stiku z različnimi vrstami besedil in z različnimi temami. Članke poiščejo v različnih revijah, časopisih ali na internetu. Pomembno je, da razumejo kaj preberejo, da lahko potem skupaj predebatiramo o prebranem, mi predstavijo svoj pogled na prebrano, kaj jim sploh ni bilo všeč, česa niso razumeli ... Možnosti so neskončne.

SKLEP

Kako doseči, da bi otroci redno brali? Na nas učiteljih je, da z različnimi aktivnostmi pri njih vsaj poskusimo vzbuditi veselje do branja, interes za izbiro različnih vrst besedil. Vsi ne bodo navdušeni bralci. A če se zavejo, če ponotranjijo, da se lahko prek branja tudi učijo, da je v zapisani besedi marsikatera zanimivost, potem je cilj dosežen.

VIRI IN LITERATURA

Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc - Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič, J., Fekonja, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., ... Ceket Odar, M. (2022). *Bralna pismenost: opredelitev in gradniki*. Zavod RS za šolstvo. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-HW1Z0ZAI>

Mršnik, S. (2018). *Udejanjanje inovativnih učnih okolij in razvoj splošnih kompetenc z vzajemnim učenjem*. Projekt OBJEM. Delovno srečanje za vodje projektnih timov. Zavod RS za šolstvo. Neobjavljeno interno gradivo.

Referenčni okvir ključnih kompetenc (2018). Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2018 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje Besedilo velja za EGP. (europa.eu)